

APRIL 2026
JAARGANG 4
NUMMER 11

De Spindotter

In dit nummer o.a.:

125-jarig bestaan KNNV | 'Dark waters' in de Dordtse Delta | IVN Excursies |
Heden en verleden van de zalm en de steur | Kunstenaar Henk van Dalen

KNNV **125**
jaar
vereniging voor veldbiologie

ivn natuur
educatie
Dordrecht

Colofon

IVN Dordrecht Webpagina: www.ivn.nl/dordrecht Bank (IBAN): NL73INGB0005233796 t.n.v. IVN Dordrecht te Dordrecht		
Voorzitter	Peggy Tanis	voorzitterivndordrecht@gmail.com
Secretaris	Tineke Jacobi	secretariaativndordrecht@gmail.com Postadres: Gravensingel 107 3319 ES Dordrecht
Penningmeester en ledenadministratie Declaraties, Contributies	Peter van der Eijnden	penningmeesterivndordrecht@gmail.com
Algemeen lid	Ig Wouters	igwouters@icloud.com
Gidsencoördinatoren Publieksexcursies	Ig Wouters Joyce Himbrecht	igwouters@icloud.com joyce@himbrecht.nl
Aanvraag wandelingen Dordwijk		excursiesivndordrecht21@gmail.com
Werkgroep PR en Communicatie Plaatsvervangend coördinator Webmaster, social media, rubriek nieuws Website, persberichten	Zoekt coördinator! Tineke Jacobi Dieke Morks Wilma Luitwieler	ivnprdordrecht@gmail.com secretariaativndordrecht@gmail.com webmaster.dordrecht@ivn.nl WilmaLuitwieler@outlook.com
Redactie Spindotter Spindotter Design	Peggy Tanis Theo Muusse Marian v.d. Haterd Nelleke Meeldijk	voorzitterivndordrecht@gmail.com theoormuusse@gmail.com daniehat@planet.nl nellekemeeldijk@hotmail.com
Werkgroep Ledenexcursies	Hans Kalis Irene Kamp	Hans.kalis@gmail.com Irenekamp57@gmail.com
Jeugdactiviteiten Dordrecht	Leo Jansen	loejansen@gmail.com
Jeugdactiviteiten Zwijndrecht	Chantal Verstappen	scharrelkidszwijndrecht@gmail.com
Plantenwerkgroep	Johan Baks	Johan8356@hotmail.nl
Vogelwerkgroep	May Verstappen	Verstappen.mpi@gmail.com
Digitale Routes	Zoekt mensen! Marcia Hendriksen	m.c.hendriksen@live.nl
KNNV Drechtsteden Webpagina: www.knnv.nl/drechtsteden Kvk: 24417034		
Voorzitter	Theo Muusse	theoormuusse@gmail.com
Secretariaat	Hein Ruiter (ad interim)	secretaris@drechtsteden.knnv.nl Postadres: Merwekade 84 3311TH Dordrecht
Penningmeester	Ruud Dorst	penningmeester@drechtsteden.knnv.nl
Ledenadministratie	Ruud Dorst	ledenadministratie@drechtsteden.knnv.nl
Algemeen Bestuurslid	We zijn op zoek!	

Inhoudsopgave

Woorden vooraf.....	3
125-jarig bestaan KNNV.....	4
IVN Excursie Loonse- en Drunense duinen.....	6
'Dark waters' in de Dordtse Delta	8
Grijze kroonkraanvogel verongelukt.....	12
Een klamme tocht, IVN Excursie	13
Henk van Dalen ziet mysterieuze Biesbosch	15
Waterschap gaat bevergeluiden registreren	18
Heden en verleden van de zalm en de steur DEEL 1	19
De wolf gespot in onze regio!.....	22
Column: Schijn bedriegt	23
Tenslotte	24

Woorden vooraf

Peggy

Vanmorgen fladderde er een langpootmug binnen langs mijn raam die ook ergens uit zijn /haar winterhol was gekropen. Het zijn onschuldige diertjes dus in plaats van de ragebol te pakken (die ik trouwens eerst nog zou moeten vinden) heb ik me er even in verdiept. Ze worden graag gegeten door vleermuizen, ze vallen met die lange poten natuurlijk lekker op in die sonar. Larven van de langpootmug zijn welkom voedsel voor grutto's. Zo zie je maar weer, alles heeft z'n plek.

De laatste dag van het eerste kwartaal en ook het IVN is al heel druk bezig. De NGO gidsen in opleiding hebben al flink geoefend in hun gebied met de mini-excursies en hebben nu de eindsprint ingezet. Eind juni gaan ze hopelijk allemaal afstuderen!

We kijken terug op een geslaagde ALV met goede suggesties van de aanwezigen.

Afgelopen bestuursvergadering veel nieuwe plannen en initiatieven gestart, daar horen jullie beslist meer van.

Ook zijn we superblij dat er zoveel kopij was voor deze Spindotter. In dit nummer onder meer aandacht voor het jubileum van het KNNV, excursie verslag van de Loonse- en Drunense Duinen, de PFAS problematiek, een verhaal over de zalm en de steur en de Biesbosch door de ogen van kunstenaar Henk van Dalen. Inspireert het jullie al?

We horen graag jullie reacties/kopij en vooral foto's zijn welkom. De mooiste foto's komen op de cover, dus verras ons!

Dan doe ik nu even het raam open om Tipula naar buiten te laten. Tot snel!

Theo

Maart roert zijn staart, ook dit jaar weer. Met hevige buien van zelfs hagel gaan we april tegemoet. Maart bracht vooral de ALV, ons jaarlijkse moment om de KNNV en de samenwerking met de IVN tegen het licht te houden. Dat evalueren helpt. Vooral om er met zijn allen beter van te worden. De acties die bij beter worden horen zijn meestal beter communiceren en meer delen. Dat zijn we dan ook van plan want ik vind het super belangrijk dat we als natuurclubs de handen ineen houden.

Ondertussen heeft de KNNV ook het geluk om een opvolger voor Jan Zellman te vinden voor de communicatie. Diana van Veen is inmiddels met frisse moed als webmaster van start gegaan.

2026 is een heel bijzonder jaar. De KNNV is 125 jaar geleden opgericht door enthousiaste natuurvrienden die onderzoek en bescherming hoog in het vaandel droegen.

Inmiddels, vele ontsproten verenigingen later, zijn we druk bezig met een revival voor een nieuwe lichting die begrijpt dat we het met de natuur moeten doen, niet ten koste van.

Ons jubileumjaar is dus inmiddels begonnen en zal hopelijk ervoor zorgen dat we ons beter zichtbaar en beter gerespecteerd voelen voor de natuur die erg onder druk staat.

KNNV 125-jarig bestaan in 2026

Met de (K)NNV ontstond natuurbeweging

125
jaar

Michiel Bussink en Wanne Roetmeijer

Veel hedendaagse natuurorganisaties hebben ergens hun wortels in de in 1901 opgerichte (K)NNV. De belangrijkste vertakkingen aan de KNNV-loot.

De [KNNV](#) viert in 2026 haar 125 jarig bestaan. Dat is een serieuze leeftijd. Het thema van het Jubileumjaar is Burgerwetenschappen. Wat is er in de tussentijd gebeurd? Heel veel, kan ik zeggen. Een overzicht.

De leden van de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging (NBV) en de Nederlands [Entomologische](#) Vereniging (NEV), beide opgericht in 1845, deden vooral wetenschappelijk onderzoek. Nadat eind negentiende eeuw de Amsterdamse leraren Heinsius, Heukels, Heimans en Thijssse biologische kennis gingen populariseren, ontstond daarmee de behoefte aan een algemene natuurorganisatie.

Aldus geschiedde in 1901: na de oprichting van enkele plaatselijke natuurhistorische verenigingen, zag op 27 december de Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging het licht (sinds 1951 Koninklijk). Achteraf gezien ontstond daarmee een belangrijk deel van de Nederlandse natuurbeweging: vanuit de NNV werd in 1905 de Nederlandse Vereniging voor Behoud van Natuurmonumenten opgericht.

Onder aanvoering van Natuurmonumenten ontstond vervolgens tussen 1927 en 1936 een groot deel van de Provinciale Landschappen. Op hun beurt legden Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen mede de basis van het samenwerkingsverband Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming.

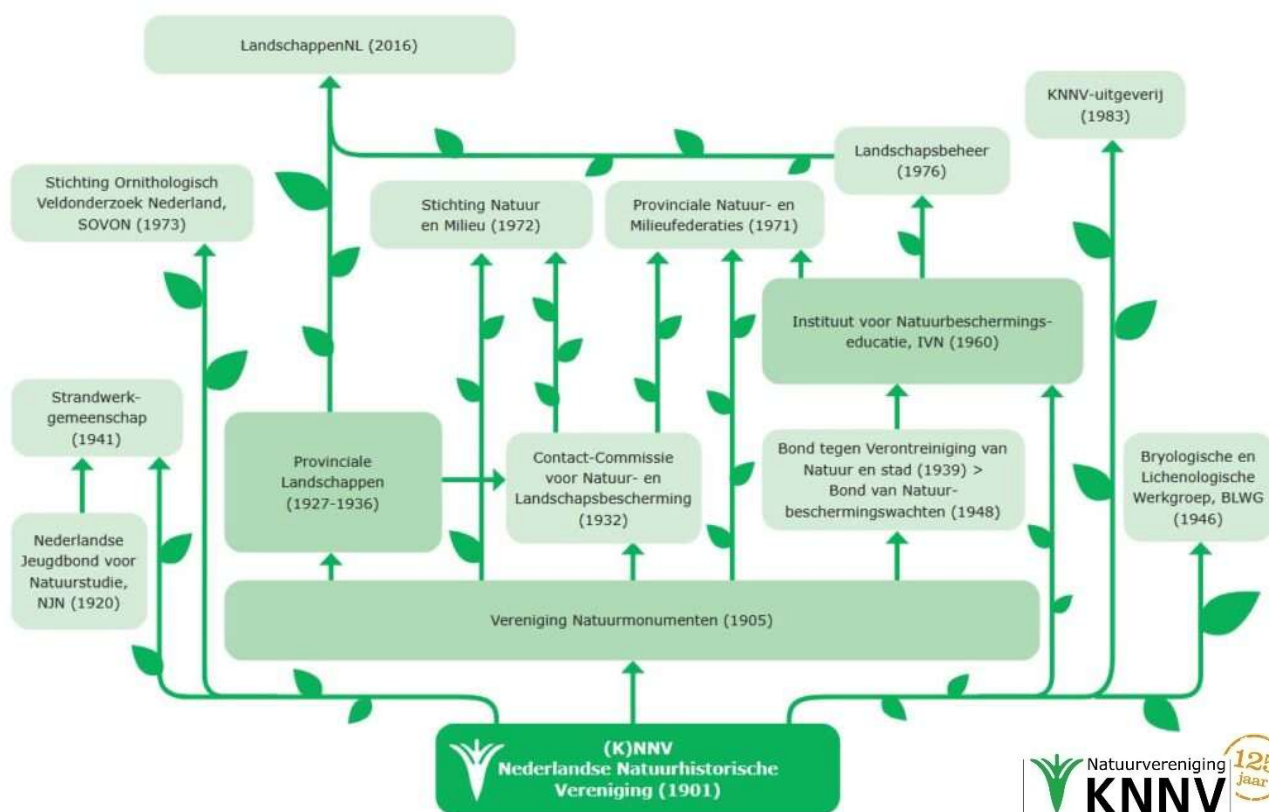
De belangrijkste vertakkingen aan de KNNV-loot

Daaruit groeiden begin jaren zeventig van de vorige eeuw Stichting Natuur en Milieu en de Provinciale Milieufederaties. In 1938 nam de (K)NNV het initiatief tot oprichting van de Bond tegen Verontreiniging van Natuur en Stad (later Bond van natuurbeschermingswachten) waaruit in 1960 het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) ontstond. Heel lang was er een “personele unie” tussen beide organisaties doordat de voorzitter van de (K)NNV ook voorzitter van de Bond, c.q. het IVN was.

Aanvankelijk vreesde de (K)NNV concurrentie van de in 1920 opgerichte Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJ), later werd er juist veel samen opgetrokken. “Oude sokken” (ex-NJJ'ers) werden vaak (K)NNV-lid en samen richtten de organisaties bijvoorbeeld in 1941 de (nog steeds bestaande) Strandwerkgemeenschap op. Ook de [Bryologische en Lichenologische Werkgroep](#) (sinds 2024 zelfstandig) en Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON) werden mede door KNNV'ers opgericht.

Dit is geen volledig overzicht. Er zijn nog wel meer dwarsverbanden en vooral in de eerste jaren ook personele overlappen tussen allerlei natuurorganisaties. Hoe dan ook, de KNNV heeft verschillende nakomelingen gekregen, die op hun beurt voor nieuwe spruiten zorgden. Zo is er een veelkleurig landschap van natuurorganisaties gegroeid, met elk hun eigen specifieke rol om natuur te bestuderen, behouden en beleven.

Organisaties opgericht door of vanuit de (K)NNV

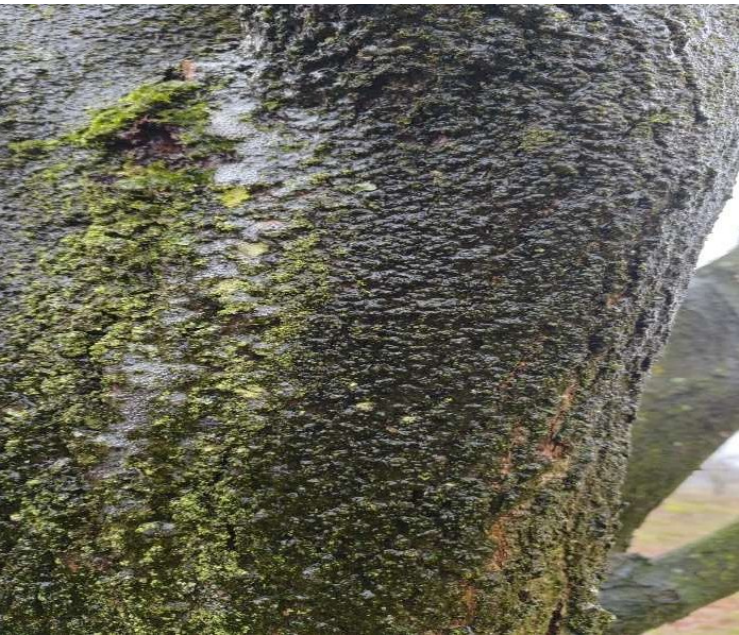
Excursie IVN, Loonse- en Drunense Duinen

Zondag 22 februari 2026

Cees Baan Hofman

De weersvooruitzichten waren niet goed en tijdens de excursie regende het vrijwel permanent, maar desondanks hadden we met een leuke groep van 10 enthousiaste personen een geslaagde ochtend en hebben we veel interessante dingen waargenomen. Zo zie je maar weer, niet het weer, maar de juiste instelling is bepalend voor een leuke tijd.

Hieronder een kleine opsomming van de waarnemingen:

Boomschuim

Boomschuim ontstaat tijdens of na flinke regenval wanneer water langs de stam stroomt en natuurlijke zeepstoffen (saponinen) uit de schors en eiwitten uit algen of mossen meeneemt. Dit mengsel zie je vaak bij eiken of beuken, wordt door de regen en de ruwe schors opgeklopt tot wit, zeepachtig schuim aan de voet van de boom. Bomen maken bij een beschadiging deze bittere stof aan als bescherming tegen insecten en schimmels.

”...en hebben we veel interessante dingen waargenomen.”

Rood Bekermos

Rode Heidelucifer

Rendiermos

Boomleeuwerik

Sporen das

Gele Trilzwam

Foto's: Jurgen Vet, Leonie van Betten, Cees Baan Hofman en Lullula Arborea

'Dark waters' in de Dordtse Delta

Onze toxische relatie met PFAS en Dupont/Chemours

Nelleke Meeldijk

Op de [eerste landelijke PFAS-dag](#), 23 januari, reageerden ±120 deelnemers waaronder Peggy en ondergetekende enthousiast op een Livestream met [Robert Bilott](#). Deze moedige advokaat

begon eind jaren 90 een lange juridische strijd tegen chemiereus DuPont en werd bekend door de dramafilm '[Dark waters](#)' (2019). Hij zette zijn leven en carrière op het spel door de ongezonde effecten van PFAS-lozing in het water aan het licht te brengen in Parkersburg.

In Nederland heeft [DuPont](#) sinds 1959 een productievestiging in Dordrecht. Ook het grondwater van de Dordtse wijk Merwepolder (Staart) blijkt in de jaren 80 vervuild door PFAS en een deel moet gesloopt worden. In 2013 gaat de fabriek verder onder de naam Chemours. Maart 2016 waarschuwt [Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid](#) het bedrijf dat het volledig wegnemen van de verontreiniging technisch en financieel niet haalbaar is. Het [grondwatersysteem](#) dat DuPont/Chemours in de jaren 90 heeft aangelegd in overleg met Provincie Zuid-Holland moet 'eeuwig' in stand worden gehouden om de verspreiding van PFAS tegen te gaan.

Zembla toont online een [tijdlijn](#) met overeenkomsten tussen de Dordtse situatie en die van Parkersburg in West-Virginia. In juni 2023 zendt BNNVARA '[De PFAS-doofpot](#)' uit en er volgt een nieuwe golf van landelijke bewustwording betreffende deze 'forever chemicals'.

Komst Dupont was geheim

Bron: DORDT EIGEN-AARDIG, Jaap Bouman, AD De Dordtenaar, juni 2024

Op vrijdag 13 februari 1959 kwam zo rond zeven uur 's avonds een aantal heren bij elkaar voor een niet zo heel erg copieus diner in restaurant Ter Merwe aan het Scheffersplein. Omdat de menukaart in het Dordtse stadsarchief bewaard is gebleven, zullen er Dordtse bestuurders bij zijn geweest. Waarschijnlijk in ieder geval wethouder van Openbare Werken en Volkshuisvesting H. Neerings en burgemeester J. A. H.J. van der Dussen. En verhoedelijk een aantal directieleden van het Amerikaanse bedrijf Dupont de Nemours. De heren hadden te vieren dat de chemiereus zich in Dordrecht zou gaan vestigen. Zou deze vrijdag de 13de een geluksdag voor Dordrecht worden?

Dordrecht had het

Maar waarom zou Dupont (zo door Dordtenaren kortweg genoemd) voor Dordrecht kiezen? Dagblad De Dordtenaar legde toentertijd uit: 'Voorwaarden voor vestiging zijn o.a. geschikt industrieterrein, de mogelijkheid enorme hoeveelheden koelwater aan te voeren en grote hoeveelheden afvalwater te lozen. Bovendien moet de fabriek kunnen beschikken over goede mogelijkheden voor het betrekken van elektriciteit en gas'. En dat had Dordrecht allemaal.

De Beneden-Merwede kon 'de grote hoeveelheden afvalwater' makkelijk aan, en een paar jaar eerder was op de Staart een nieuwe elektriciteitscentrale gebouwd. Koelwater

▲ Prins Bernhard opent Dupont de Nemours, 18 april 1962.

was met de grote rivier ook al geen probleem en er zou speciaal voor Dupont een haventje worden gegraven. Pas op 5 maart 1959, drie weken na het diner in Ter Merwe, werd in de gemeenteraad de geheime overeenkomst met Dupont voor het eerst openbaar gemaakt.

De burgemeester bedankte zelfs de Dordtse journalisten die burgemeester en wethouders ter wille waren geweest en niets hadden gepubliceerd. Kom daar tegenwoordig maar eens om.

Probleem was dat er nog helemaal geen industrieterrein was, alleen natuur in de Merwepolder-Oost,

ook wel Merwelanden genoemd. Het terrein moest nog worden opgespoet en dat gaf in die raadsvergadering een hoop gedoe. Burgemeester en wethouders hadden het opspreken van het terrein niet openbaar aanbevolen, maar hadden al eind 1958 onderhands aan twee bedrijven gevraagd een prijsopgave te doen. En dat was op zijn zachtst gezegd hoogst ongebruikelijk. Er was gekozen voor Den Breejen van den Bout, later opgegaan in Bos Kalis.

Not amused

De gemeenteraad was *not amused* en uit een rekensommetje van raadsleden bleek dat de overeenkomst met de baggeraars veel goedkoper had gekund. Maar burgemeester en wethouders kwamen er mee weg. Het voorstel 'tot het beschikbaar stellen van een krediet voor het opspreken van terreinen nabij de 2e Merwedehaven' werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Na het opspreken werd het bedrijfsterrein aan Dupont in erfpacht uitgegeven voor 150 jaar. Ook dat was ongebruikelijk. Maar de Amerikanen werden in alles in de watten gelegd. Dordrecht moest en zou de Europese hoofdvesting van het chemieconcern worden. Na een korte tijd werden de terreinen later zelfs tegen kostprijs verkocht aan Dupont.

Op 18 april 1962 werd het complex geopend door prins Bernhard. Voor Dupont werd alles gedaan. Zo werd het 'spoorlijntje van Lips', dat over de Krommedijk ging, verlegd. Het werd niet met zoveel woorden

gezegd, maar de giftige chemische grondstoffen met een trein dwars door de stad vervoeren, was niet veilig. Daarom kreeg de lijn een aftakking vanaf Baanhoeck.

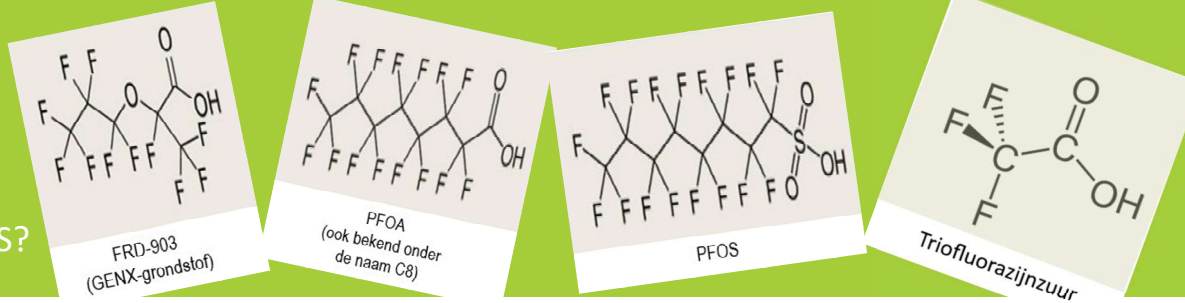
Werd er dan niet gekeken naar de gevolgen van de lozingen in de rivier? Burgemeester Van der Dussen kon verzekeren 'dat men in Nederland over zeer voldoende wetenschappelijke lieden beschikt die dat wel kunnen nagaan. (...) Men heeft uiteindelijk verzekerd dat het heel wel mogelijk is om alle afvalstoffen zo te zuiveren dat er geen gevaar meer bestaat. Men kan op dit punt stellig gerust zijn.' De Dordtenaren konden gerust gaan slapen.

Dupont de Nemours (later uitgebreid met drie fabrieken op het terrein) werd uiteindelijk onderdeel van de Dordtse samenleving met eigen sportverenigingen (tennis, voetbal, watersport enzovoorts) en sponsoring van allerlei (culturele) evenementen. Maar burgemeester Van der Dussen geruststelling dat het met het gevaar van de lozingen wel mee zou vallen, werd steeds weer gelogstraft.

'Stop Chemours mars'

Haast maandelijks kwam Dupont de Nemours (vanaf 2015 Chemours) in het nieuws met giftige afvalstromen en al dan niet illegale lozingen in de rivier. C8, GenX, PFAS, PFOA, PFOS. Dordtenaren en de rest van Nederland raakten maar al te bekend met die chemische stoffen van Dupont/Chemours. Zaterdag aanstaande is er een 'Stop PFAS Chemours mars'.

Wat zijn PFAS?

[Chiel Jonker](#), opgeleid als milieuchemicus en ecotoxicoloog, toonde 23 januari in zijn Power-Point 'De PFAS crisis' 3 groepen [PFAS](#) (Poly- en perfluoralkylstoffen, vaak afgekort als PFAS);

Niet polymere PFAS:

- Stoffen met een 'koolstofstaart' (C2-C20)
- Koolstofstaart is volledig (per) of gedeeltelijk (poly) bezet met fluoratomen
- Polaire (goed in water oplosbare) 'kopgroep'
- Erg mobiel in het milieu
- Water/vetafstotend
- Slecht tot niet afbreekbaar in milieu
- Accumuleren vaak in organismen
- Veelal giftig bij lage concentraties

Polymeren:

- Teflon (PTFE-polytetrafluoretheen), Viton,...
- Sterke polymeren, bestand tegen chemicaliën, hoge temperaturen, water/vetafstotend
- Vele toepassingen: medisch, industrieel, electronica, luchtvaart, autoindustrie, energie,...
- Niet giftig maar wél zeer persistent
- Productie en verwerking is wel erg problematisch

[Bronnen van PFAS voor de mens](#): voedsel (vis, schelp/schaaldieren, eieren, vlees, melk, groenten, fruit), drinkwater, PFAS bevattende consumentenproducten: spray om te impregneren, meubels, tapijten, waterafstotende materialen, verzorgingsproducten, blusschuim, zwemmen in oppervlaktewater, zeeschuim, buiten- en binnenlucht (huisstof)

'Andere' PFAS:

- Stoffen met (een) enkele -CF₂- of CF₃ groep(en)
- Allerhande toepassingen: Geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen (ook huishoudelijk)
- Fluor vanwege eiwitbinding of afbreekbaarheid
- Soms afbraak tot TFA (geldt ook voor enkele HFK's)

PFAS [stapelt](#) zich op in het milieu door niet of nauwelijks afbreekbaar te zijn. De stoffen zijn inmiddels zowel in lucht, water als voedsel aanwezig. En ons lichaam verwijdert PFAS langzaam via de urine, menstruatiebloed en borstvoeding, waardoor gezondheidsproblemen kunnen ontstaan. (Zie afbeelding)

Triofluorazijnzuur ([TFA](#)) is een afbraakproduct van andere PFAS en komt o.a. vrij bij PFAS-pesticiden. Denemarken heeft deze [PFAS-pesticiden](#) verboden, Nederland nog niet..

[Bronnen die ons milieu belasten](#) zijn plaatsen waar PFAS geproduceerd wordt; zoals 3M in Antwerpen, fluorpolymeren in Chemours, PFAS verwerkende industrie, afvalverwerking (HVC, Indaver), rioolwaterzuiveringsinstallaties, buslocaties, verplaatsen verontreinigde grond, aanvoer over rivieren vanuit buitenland.

Toxiciteit van PFAS

Ontwikkelingseffecten op het ongeboren kind

Vertraagde ontwikkeling van de borstklier

Verminderde respons op vaccins

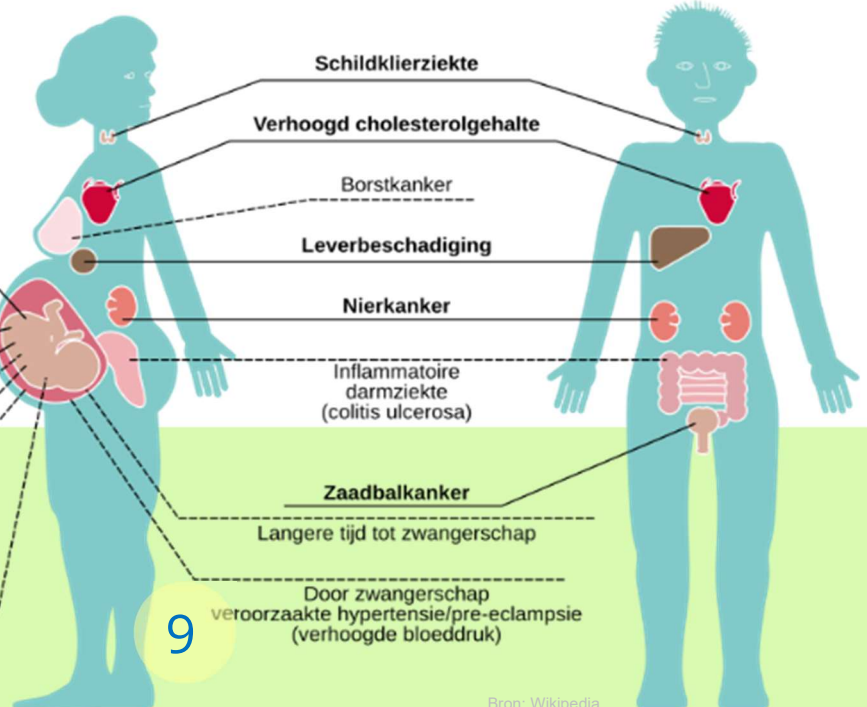
Lager geboortegewicht

Obesitas

Vroeg begin van de puberteit

Verhoogd risico op miskramen (d.w.z. zwangerschapsverlies)

Geringe hoeveelheid en beweeglijkheid van zaadcellen

Wie doet wat met betrekking tot de aanpak van PFAS en Chemours?

Landelijk verbod dichtbij

De bronnen van PFAS kennen en geld ([SPUK Bodem](#)) voor bodemonderzoek is uiterst belangrijk i.v.m. het handhaven van regels, het controleren en aansprakelijk stellen van de vervuiler. [De vervuiler betaalt](#) maar gemeenten ([VNG](#)) hebben sinds de invoering van de [Omgevingswet](#) (2024) een grotere verantwoordelijkheid voor sanering (schoonmaken) van verontreinigde gebieden. Ook hebben VNG *unaniem* in 2025 een motie aangenomen voor een [landelijk PFAS-verbod](#)!

De vergunningen voor Chemours - worden verleend door de [Provincie Zuid-Holland](#), die met het [ILT](#) ook verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving. [DCMR Milieudienst](#)

[Rijnmond](#) voert de vergunningverlening uit in opdracht van deze Provincie. Zie [pfasinfo.nl](#). In 2025 is een [Rijkscoördinator](#) als centraal aanspreekpunt voor PFAS-problemen ingesteld die samenwerkt met gemeenten en Provincie Zuid-Holland.

[Waterschappen](#) controleren het water op PFAS en helpen gemeenten om vervuild water beter te zuiveren. Ook onderzoeken zij [nieuwe technieken](#) om PFAS uit het water te halen, al is dat ingewikkeld en kostbaar. PFAS zijn moeilijk te verwijderen in [waterzuiveringsinstallaties](#) van Drinkwaterleveranciers zoals [Evides](#). Daarom pleiten ook zij voor strengere regels bij de bron. [Waterschap Hollandse Delta](#) heeft in 2023 aangifte gedaan tegen chemiebedrijf Chemours vanwege lozing van de PFAS-stof TFA. De waterschappen werken met de Europese [Kaderrichtlijn Water \(KRW\)](#) om de kwaliteit van het water te verbeteren...

Wachten op Europees verbod..

Alle PFAS worden in Nederland nu bestempeld als Zeer Zorgwekkende Stof ([ZZS](#)), maar zijn daarmee nog niet allemaal verboden. Samen met Zweden Noorwegen, Denemarken en Duitsland wordt er sinds 2020 gewerkt aan een [Europees verbod](#) voor de productie, het gebruik, verkoop en import van PFAS die in producten zitten. Het Europees Chemicaliën Agentschap ([ECHA](#)) heeft in 2023 het voorstel voor een Europees verbod gepubliceerd. Het ministerie van [I&W](#) en het [RIVM](#) werkten hiervoor samen met de partnerorganisaties van de betrokken lidstaten. Het verbod kan pas in werking treden als de Europese Commissie met een definitief voorstel komt, waarover de Europese lidstaten moeten stemmen.

Onafbreekbaar verzet

[PRQwaarden](#) van grond-, oppervlakte- en [zwemwater](#) blijken ook in 2026 te hoog. Al voldoet ons *drinkwater* nog wél aan de [Drinkwaterrichtlijn](#), feit is dat we ons in een toxische relatie bevinden. Om dit besef kracht bij te zetten, zijn er sinds [2016](#) bezorgde

omwonenden die oproepen tot het stoppen van PFAS/Chemours en demonstraties organiseren. In 2017 deden vele mensen mee aan een mars door de binnenstad tegen GenX. Het wekelijkse '[Emmertjesprotest](#)', elke zaterdag 10:30 u. voor de ingang van Chemours is in 2019 begonnen. Actievoerders van Extinction Rebellion sloten zich [september 2023](#) hierbij aan om daarna met omwonenden in het Dordtse centrum te protesteren. De laatste grote protestmars met tientallen deelnemers uit het hele land was in juni 2024.

Rechtszaken

Rond 2018 klopten de vier gemeenten Dordrecht, Papendrecht, Sliedrecht en Molenlanden bij [Landsadvocaat](#) Pels Rijcken aan voor [hulp](#). In 2021 starten zij een rechtszaak tegen o.a. Chemours en DuPont met de eis voor schadevergoeding door [depositie](#) van PFAS op eigendommen van gemeenten. Het [tussenvonnis](#) kwam in 2023 met de uitspraak dat, ondanks dat de overheid vergunningen had verleend, uiteindelijk Chemours aansprakelijk blijft omdat het bedrijf de overheid onvoldoende informeerde over de risico's van PFAS. Ook andere gemeenten staan sindsdien sterker in hun aanpak van vervuilers.

Op 4 september 2023 overhandigde advocaat [Bénédicte Ficq](#) namens circa 2400 mensen een [aangifte](#) aan het Openbaar Ministerie en in 2025 viel de [politie](#) Chemours binnen. De bedoeling is de leidinggevenden van Chemours persoonlijk voor de rechter te slepen.

[Advocatenechtpaar Knoops verloor](#) 11 februari bij de rechtbank in een collectieve rechtszaak tegen de Nederlandse Staat. Die zou harder én eerder moeten ingrijpen tegen PFAS.

[De stichting PFASvrij-Greenclaim](#) geeft bewoners van Zuid-Holland-Zuid vanaf 11 maart 2026 [de mogelijkheid om massaal een civiele rechtszaak te beginnen](#) tegen de chemiereus.

Verder onderzoek

RIVM heeft met een [Vragenlijst](#) in 2024 de zorgen van omwonenden scherper in beeld gebracht en kan met dit resultaat het Ministerie van I&W duidelijker advies geven over aan wat voor soort onderzoeken omwonenden behoefte hebben.

In juli 2024 is door eerder genoemde vier gemeenten een pilot gestart om te onderzoeken wat de beste methode is om moestuinen schoon te maken: [Stichting Moestuinerij](#)

Onafbreekbare PFAS verspreiden zich via de atmosfeer en water/sneeuw van de Himalaya tot beide polen heeft hoge PFAS-waarden; '[Onafbreekbaar verzet](#)' blijft dus noodzakelijk.. De [eerste PFAS-dag](#) vond ik daarom inspirerend, we hebben *met elkaar* [stappen](#) gezet!

Galaxy A51

Bron: Papendrecht24.nl, 300° Emmertjesprotest 3 januari 2026

Grijze kroonkraanvogel verongelukt

Marian van de Haterd

Een verhaal in AD d.d. 27 januari wekte direct mijn interesse. Dit kwam onder andere door de tekst op de Kop '[Gedrag Kraanvogel op A2 duidt op vorm van rouw of afscheid](#)'

Wat gebeurde er? Een koppel kroonkraanvogels liep op of langs de weg, een van de twee werd aangereden en stierf ter plekke. De partner bleef erbij staan kijken en kwam ook steeds terug op de plek waar het gebeurde. Kraanvogels staan erom bekend dat zij leven in vaste paren en dat ze een sterke band hebben met elkaar. Het gedrag van de achterblijvende wordt dan ook snel uitgelegd als een vorm van rouw en afscheid. Veel mensen leefden mee met het dier.

Deskundige Albert de Jong van Sovon Vogelonderzoek Nederland zet er een kantekening bij, we bekijken dit met onze eigen menselijke emoties.

Het gebeurt vaker dat partners van dode vogels vaak nog lange tijd bij die plek waar het gebeurde blijven of terugkomen, dat lijkt op rouw en afscheid. Tja, het is een mening. Natuurlijk kun je niet bewijzen dat je hier over rouw kunt spreken. Je kunt niet met hem praten.... Op een of andere manier mist de achtergeblevene zijn partner, anders gaat hij niet steeds terug naar de bewuste plek.

Wat wordt hier verder nog verteld in dit verhaal?

De kroonkraanvogel komt uit Afrika en komt niet in het wild voor in Nederland. Door de ringen aan de poten is te zien dat hij uit particulier bezit komt. Direct komt de discussie weer los, moeten we het houden van deze vogels niet verbieden en hadden we ze niet moeten vangen in de polder in de polder bij Mijdrecht waar ze verbleven? Het is in elk geval te hopen dat dit soort ongelukken niet meer voorkomen. De achtergebleven partner is gevangen en ondergebracht bij de vogelopvang in Amsterdam en maakt het goed, gelukkig.

Een klamme tocht

IVN Excursie zaterdag 21 februari: strandvondsten en diersporen

Johan Baks

Voor het vierde jaar iniddels geef ik met enkele collega-gidsen de IVN excursie 'strandvondsten en diersporen'. We gaan daarvoor onveranderlijk naar de Nieuwe Merwede. Het is altijd prijs daar, de oeverstrandjes liggen bezaaid met korfmossels, zwanenmosselen, schildermosselen en vijvermosselen. Deze tweekleppigen, hoewel onaanzienlijk van uiterlijk, vervullen wel degelijk een heel belangrijke ecologische functie. Ze zijn zeg maar de vuilnismannen van onze sloten, plassen en rivieren. Wat andere dieren versmaden, daar smullen zij juist van. Detritus, oftewel organisch afval, in het water zwevende algen en allerlei slibdeeltjes, dit alles filteren ze weg en daarmee houden ze hun waterige omgeving leefbaar voor andere planten en dieren. Soms treffen we tussen de mosselen zaken aan als een aangespoelde Chinese wolhandkrab, of rode Amerikaanse rivierkreeften, een paar beverkeutels of een enkele onfortuinlijke vis, zoals een bot vorig jaar. Deze platvis leeft en paait vooral in zee, maar wil zijn jeugd nog weleens in zoet water doorbrengen. Dat laatste was nieuw voor mij. Als gids leer je elke keer wat bij.

Meestal houden we de excursie bij de Oosthaven, maar als de paden daar onbegaanbaar raken door hoog water dan wijken we uit naar de hoger gelegen kades bij de Zuidhaven. Zo ook op 21 februari. Wij, drie gidsen, stonden te wachten op ons publiek, schuilend onder een paraplu of diep weggedoken in een capuchon. Af en toe wierp iemand een blik omhoog. De wolken hadden zich gegroepeerd tot een hemelsbrede zwarte bloemkool. Het was zo'n dag waarop de meeste mensen een meubelboulevard opzoeken of een museum. Ik begon te twijfelen. Wie zou te porren zijn voor een excursie in een van zichzelf al waterrijk natuur-gebied? Maar toch... Twee deelnemers meldden zich, allebei collega-IVN gidsen. Goed voorbereid met regenlaarzen, regenpakken, sjaals en wanten. Ter plekke besloten we om dit keer eens een andere route te nemen dan de gebruikelijke wandeling over de kades naar de Tongplaat. Elk nadeel heeft zijn voordeel, zo bedacht ik, want zo'n kleine opkomst zorgt anderzijds weer voor de nodige flexibiliteit. We trokken eerst een stukje langs de Zuidhaven om bij de Nieuwe Merwede af te buigen naar het Noorden, richting de Kop van 't Land. De route langs de rivier was aanvankelijk goed te doen. Een beetje modderig, dat wel.

Bladlidteken Paardenkastanje

Schoonheden in het vloedbos..

Maar na honderd meter strompelden we tot onze enkels door het water en gaandeweg het pad zouden ook de knieën niet droog blijven zo schatten we in. Links van ons strekte het voormalige griend zich uit. Als je goed keek zag je nog het oude patroon van afwisselend afwateringssloten en met de jaren afgesleten dijkjes. De laatsten met wilgen die tot zo'n 15 meter hoogte waren doorgeschoten. En in de openingen tussen de wilgen een tapijt van kiemplantjes, braam en struweel. Het geheel leek allemaal iets hoger te liggen dan het pad, dus de keuze was eenvoudig.

De tocht door de oude wilgenakkers bleek al snel vrij avontuurlijk. De kreken waren door het hoge water vele malen breder geworden en wat erger was: vele malen dieper. We sleepten dikke takken en halfvergane boomstammen naar de waterkant, lieten ze zakken tussen het riet en de lisdoddes en wisten al balancerend droog en wel de overkant te halen. Op de andere oever hield iemand stil en wees naar de bodem. Een klein helderrood zwammetje stak fel af tegen het rottend schors en hout. Een rode kelkzwam. Vroeger een zeldzaamheid, maar inmiddels van de rode lijst verdwenen. De eendenkooi aan de Oude Maas bij de Rhoonse grienden is een van de plaatsen waar je er bijna letterlijk over struikelt. Mooi om vast te stellen dat ie hier ook voorkomt. We klauterden verder over omgevallen wilgen. Bij een modderig, glad gedeelte klemden we ons vast aan een woud van wilgen- en elzenstammen, de takken, neerwaarts gebogen, zwaar van het vocht. Overal om ons heen knaagsporen, glijsporen en versleepte en aangevreten takken. Het was wel duidelijk door wiens leefgebied we hier banjerden. Een eenzaam hoopje reeënkeutels leek te protesteren: 'maar wij zijn er ook nog'. In de verte stak de veilige kade naar het fietspad een heel stuk boven het griend uit. Maar eerst moesten we nog een 5 meter brede kreek passeren. Net voor de watergeul stuitten we op een hoopje visgraatjes. Elk niet veel groter dan een paar centimeter en kriskras door elkaar. Resten van de braakbal van een ijsvogel misschien?

Al struinend langs de waterkant leek de kreek alleen maar breder te worden. Totdat we aankwamen bij een plek waar twee wilgen over het water waren gevallen. De ene wilg rustte op de ander, samen een ligger en leuning vormend. We togen snel aan het werk. Een paar wankelende takken, een losse boomstronk, daar overheen nog meer takken en klaar was onze

Rode Kelkzwam

overspanning. Aan de andere zijde lonkte de kade. Voetje voor voetje, ons vastgrijpend aan de takken van de bovenste wilg, bereikten we de veilige oever. De miezerregen was intussen opgehouden, we lachten opgelucht, niemand had zelfs maar een druppel water geschept en boven ons glom een randje zon tussen de wolken.

Visgraatjes uit braakbal

Henk van Dalen ziet mysterieuze Biesbosch

Kunstenaar deelt zijn ervaringen met tekeningen, schilderijen en voorwerpen

Nelleke Meeldijk

Het atelier van Henk in een oud schoolgebouw aan de Singel lijkt een archief van zijn ervaringen, opgeslagen in vele tekeningen, schilderijen en voorwerpen. Dit draagt bij aan de sfeer tijdens het interview.

Van jongs af aan is tekenen van nature een 'taal' waar hij zich aanvankelijk gemakkelijker in uitdrukt dan in woorden. Zijn vader, zélf schilder, stimuleert zijn talent.

Henk (1951) groeit op aan de rand van de Biesbosch waar ze samen naar vogels kijken en ook ziet hij zijn vader buiten schilderen. Een inspirerend voorbeeld.

Al gauw trekt hij op eigen houtje de Biesbosch in, ook naar 'verboden gebied'.

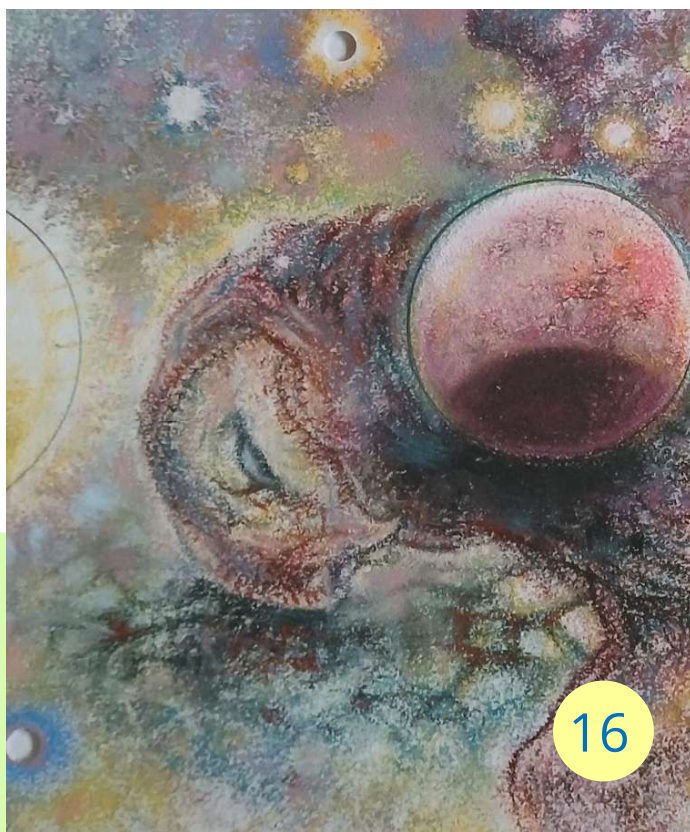
Wanneer hij 20 jaar is en student op de Sint Joost academie, krijgt hij toestemming om in de Huiswaard griendkeet te bivakkeren. Dat voldoet ook aan zijn behoefte 's nachts de natuur te beleven, en dan 'op gevoel' in het donker te tekenen!

Na 2 jaar moet hij er weg maar later, in zijn 50-er jaren verblijft Henk er nog 10 jaar.

Het bezoek bestaat voornamelijk uit binnen vliegende mezen, winterkoninkjes en in de schoorsteen nestelt een uil. Ook een ree durft dicht te naderen. Overvallen door noodweer kloppen zelfs een keer vissers midden in de nacht aan, als ze zijn bootje zien liggen en licht zien branden. De meest vreemde verrassing: op een vroege ochtend meert opeens een groot schip van Rijkswaterstaat aan om op zoek te gaan naar.. een lijk. De politiehond ruikt niets verdachts, en zo blijft de 'visite' alleen nog even om de griendkeet te bewonderen!

Hoe spectaculair deze gebeurtenissen ook klinken, de echt indrukwekkende momenten die zijn creatieve stroom op gang brengen, zijn geheel anders van aard.

Dat zijn nachten met licht van de volle maan.. of een eclips. (Onderste afb.) Eerder merkte ik al op dat zijn werk niet zozeer een 'zonnig karakter' draagt. De geheimzinnigheid van de schemering en de nacht resoneren met een wezenlijk diepere laag. Er zijn daarom tekeningen met een wat donker kleurgebruik. Er wordt buiten aan begonnen en binnen afgemaakt. Kleuriger werk is er ook, zoals gemaakt in de polder Maltha (Brabantse Biesbosch) en zijn illustraties in het boekje van Wim van Wijk, [Dierbare herinneringen van een Biesbosch-bewoner](#) (2024)

Dat nachtelijk werken durfde Henk aan omdat hij vroeger al met de grienden vertrouwd was geraakt; doordat hij een tijdje werkte bij een boerderij dichtbij de Tongplaat, ging hij in zijn vrije uren dan het gebied in waar de eendenkooikers zaten, die hij goed leerde kennen. Gladheid of sneeuw weerhielden hem niet tegen om soms op de tast op weg te gaan, eigenlijk wilde hij juist zulk soort ervaringen aangaan. Toen de eendenkooikers na verloop van tijd weg waren heeft Henk nog overwogen in een voormalige kooikerswoning te gaan wonen, maar door de vele bijkomende werkzaamheden en de praktische onhaalbaarheid heeft hij daar toen vanaf gezien. Wél bleef hij het gebied opzoeken om van alles te verzamelen, bijv. schedels van reeën.

's Nachts gaat alles verdichten, het worden klonten, het wordt een donker geheel..

Nu de Dordtse Biesbosch voor een groot deel is afgesloten gaat hij het liefst naar het gebied langs de Nieuwe Merwede om daar in het donker te struinen. Eerder was de Sliedrechtse Biesbosch een bestemming maar daar is nu teveel verstoring. De Noordwaard in de Brabantse Biesbosch daarentegen is 's nachts heel stil en dus een prima plek om rustig te kunnen tekenen. Al blijft het een uitdaging om de laatste trein uit Gorinchem naar Dordt te halen!

Een van mijn laatste vragen gaat over wat er gebeurt met zijn werk als het eenmaal af is. Er is natuurlijk veel werk verkocht. Soms worden tekeningen gebruikt voor een boek of expositie, zoals 2 jaar terug in het [Biesbosch MuseumEiland](#).

In 2016 is er een overzichtstentoonstelling geweest in Zwijndrechts gemeentehuis, met ook ruimte voor de voorwerpen in potten. (Zie onderaan)

Henk laat mij speelse creaties zien die in Pictura zijn geëxposeerd, gemaakt van het weefsel van de spinselmot die hij achter glas in cirkels heeft gedrapeerd rond een symbolische opening waaruit alles ontstaat. Als ik verder aandrung wat voor soort tentoonstelling volgens hem, als Dordtse kunstenaar, zijn oevre *nu* recht zou doen, hoor ik hem het Dordrechts Museum noemen. In 2022 was daar [Schilders van de Biesbosch](#) te zien, waar het werk van Henk ook te zien was. Het valt natuurlijk niet te ontkennen dat hij veel in de Biesbosch [werkt](#), maar.. zijn thema reikt verder dan dit gebied; zijn (creatieve) vondsten tonen het mysterie van de doorgaande keten van leven en dood, het mysterie van ons bewustzijn.

Waterschap gaat bevergeluiden registreren

Waterschap Hollandse Delta start proef met 'The Egg'

Ingezonden door Hein Ruiter, bron: Waterschap Hollandse Delta

Waterschap Hollandse Delta start een proef met een eivormig apparaat – *The Egg* – dat onderwatergeluiden van bevers registreert. De zogeheten hydrofoon ligt in het water, en kan typische bevergeluiden van andere geluiden onderscheiden. Hiermee hoopt het waterschap graafschade aan oevers of dijken eerder op te sporen. Het aantal bevers op de Zuid-Hollandse eilanden groeit, en door de dammen, holen en burchten die de dieren maken is die populatiegroei een risico voor de waterveiligheid. *The Egg* is ontwikkeld door een softwarebedrijf, Viralcom, dat de proef in opdracht van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) uitvoert. Doel van de proef is een beter begrip van waar en wanneer bevers actief zijn, en een eerdere signalering van eventuele schade aan oevers of dijken. Het apparaat neemt 24/7 onderwatergeluiden op, zonder daarbij zelf geluid te produceren. Daardoor is het 'op geen enkele manier van invloed op zijn omgeving', aldus Viralcom. Het betreft een 'zelflerend' monitoringssysteem dat typische bevergeluiden van andere geluiden kan onderscheiden. Het herkent en classificeert bijvoorbeeld de geluiden die bevers maken wanneer ze zwemmen, graven, takken of boomstammetjes verslepen, modder aanstampen (met de staart), een burcht in- of uitgaan, of met elkaar communiceren.

Ook kan het systeem herkennen of een bever(familie) bezig is met verhuizen naar een ander hol, het graven van een nieuw hol, of graafwerkzaamheden aan een bestaand hol. Deze geluidspatronen kan het apparaat vanaf een paar honderd meter afstand opvangen. Wanneer meerdere 'eieren' binnen een gebied aanwezig zijn, kan de ontvangst van eenzelfde geluid door al die verschillende eieren ook helpen om te bepalen wat de locatie van een nieuwe burcht is, wanneer een bever(familie) daar begint met graven. De opgenomen geluiden kunnen op afstand beluisterd worden.

Uit een eerdere proef bij AquaZoo Leeuwarden, waar proefmodellen van *The Egg* vorig jaar (eveneens in opdracht van STOWA) twee weken in een beververblijf zijn geplaatst, is [gebleken](#) dat bevers nauwelijks op de aanwezigheid van de apparaten reageerden. "Ze zijn nieuwsgierig, maar veroorzaken geen schade aan zichzelf of aan het ei", [aldus](#) het waterschap. Ook zorgde de gecontroleerde omgeving van de dierentuin voor 'zo zuiver mogelijke geluiden', waarmee de proef zich leende voor 'nulmetingen' om het systeem te trainen welke geluiden bever-specifiek zijn.

Tijdens de proef van Hollandse Delta worden meerdere 'eieren' in de buurt van een beverburcht in de Hoeksche Waard geplaatst. De apparaten zullen tot eind dit jaar in het water blijven liggen.

Heden en verleden van de zalm en de steur

DEEL 1

Marian van de Haterd

De Europese steur en zalm, zoetwatervissen en beiden trekvisen, zijn uitgestorven in onze Biesbosch. Ze zijn verdwenen uit onze regio door overbevissing, vervuiling en dichtslibben van rivieren. Afsluiting van het Haringvliet deed letterlijk de deur dicht. We willen de vissen graag terugzien. Daar komt wel een beetje nostalgie bij kijken, er was een zalmvisserij aan de Merwede (getijdenrivier) en de vis werd op de vismarkt in het centrum van Dordrecht verkocht. Maar er is een andere belangrijke reden voor terugkomst in onze wateren, het versterken van de biodiversiteit. Met name de steur wordt gezien als een icoon van een gezonde delta. Pogingen tot herintroductie van zalm en steur worden al langere tijd gedaan maar heeft nog niet geleid tot terugkomst in de Biesbosch.

De geschiedenis van deze bijzondere vissen in de Biesbosch gaat heel ver terug in de tijd. Bij vrijwel elke Dordtenaar is bekend dat in 1421 de Sint-Elisabeth's Vloed plaats vond in de Groote Waard, veel dorpen gingen letterlijk ten onder. Er ontstond een enorme waterpartij (Geertruiden- Bergerveld) het was ondiep water en een zoetwatergetijdengebied. Een trekpleister voor de trekvisen zoals zalm en steur.

De steur is een bewoner van de rivier, de jonge vissen trekken naar zee en trekken terug naar de rivier om te paaien (kuitschieten, ei afzetting en paren) Een steur in het wild leeft van kleine vissen en ongewervelde dieren. Ze sporen hun voedsel op met hun baarddraden op de bodem. Kennelijk was er genoeg van hun menu aanwezig in het ondiepe water van de Merwede en Sliedrechtse Biesbosch.

De Atlantische zalm (*Salmo salar*) kwam in de Biesbosch via de Maas en de Rijn om te paaien. Ze kwamen in de zomer en winter vanuit zee langs dit gebied. Een sterk verzwakte zalm die terugkeerde naar zee, werd door lokale vissers een 'hengst' genoemd.

Kaart van de verdronken Zuid-Hollandse Waard, waarin de grenzen van de visgebieden van de Grafelijkheid van Holland en de Prins van Oranje worden aangegeven. De beroemde kaart (1560) van Pieter Sluyter laat zien wat er in de Groote of Zuid-Hollandse Waard overbleef na de Sint-Elisabethsvloed: een binnenzee waarin Dordrecht dankzij de stadsmuren als eilandje had stand gehouden. Rechtsboven ligt Gorinchem, rechts onder de windroos Geertruidenberg. Links naast de mededelingen: Zevenbergen.

De visserij in Dordrecht en omgeving was in de periode van de 16^e tot de 19^e eeuw de belangrijkste economische activiteit naast Griend- Rietcultuur.

Behalve zalm en steur kwamen voor: haring, fint, houting, prik, bot en spiering.

Zo'n 100 tot 120 of meer vissers waren actief in het gebied, ze leefden op het ritme van het getijden. Er werden in de hoogtijdagen 100.000 zalmen per jaar gevangen.

De zalmvisserij werd in 1934 gesloten.

In 1943 werden er op de Beneden Merwede nog twee zalmen gevangen van 30 en 32 pond, het waren de laatsten die in het stroomgebied van de Rijn aan land kwamen.

Het kenmerk van de steur is dat hij de grootste, meest imposante vis is in Nederland en Europa, kan 6 meter lang worden, weegt dan 300 kilo en kan 50 jaar worden.

In 1749 werden er 8999 steuren gevangen in Dordrecht, in 1900 3000 en in 1952 kwam de laatste Steur voor in de Merwede.

De opbrengst van een Steur in 1900 bedroeg 50,30 gulden, een absurd bedrag in die tijd waarbij ik me afvraag wie dat kon betalen.

De vissers in elk geval niet, de prijs voor de Steur was gelijk aan hun jaarinkomen.

De Steur was ook populair vanwege de eitjes, dat is namelijk Kaviaar, ook heel duur!

Vismarkt te Dordrecht 1627, Jacob Gerritsz Cuyper (ansichtkaart Dordrechts Museum)

Links het pand 'Inde Steur 1643' en rechts 'de Crimpert Salm' (1608)

De Crimpert Salm werd in 1607 gebouwd in opdracht van het Viskopersgilde. Diverse vissoorten werden aan de Visstraat verkocht. Men sloeg de zalm eerst op de neus en daarna achter de kieuwen, waardoor deze een mooie roze kleur kreeg. De zalm was dan krimp geslagen.

Rond 1920 werd een steur gevangen door de vissers van "De Volharding" bij de kruising van de Oude Maas en de Dordtse Kil. Er zit een touw door het 'gurgelgat' waardoor hij op een gruwelijke manier naast de boot levend (vers) werd gehouden.

Zalmschouw bij griendkeet

De Atlantische zalm

De zalm is een kleinere, slanke vis. Enkele ondersoorten (houting, forel) kunnen groot worden, tot ca. 1 meter en 36 kilogram. In zee is het een zilveren verschijning met kleine zwarte stipjes boven de zijlijn. In zoetwater neemt de zilveren schijn af, worden de wijfjes donker en krijgen de mannetjes een oranje marmering. In deze fase ontwikkelen de mannetjes ook een paaihaak aan de onderkaak. De zalm eet op zee vis, kreeftachtigen en in de rivier insecten, larven ongewervelden. Het leefgebied van de zalm ligt in de Atlantische oceaan vanaf Noord-Spanje tot de Barentssee, in de Noordzee en de Baltische zee en de hierop uitmondende rivieren.

In [Canada](#), [Groenland](#) en delen van [Scandinavië](#), komt de zalm nog in groten getale voor tijdens de paaitijd. De zalm die we in Nederland kunnen consumeren zijn kweekvissen. Wilde zalm komt af en toe voor in Nederland in de Maas, Rijn en het Haringvliet.

De Europese steur komt in het wild vrijwel alleen voor in de Gironde in Frankrijk. In de *volgende* Spindotter kun je de bijzonderheden rond herintroductie van beide trekvisen lezen. (DEEL 2)

O ja, nog even dit, wist je dat je de steur in Dierentuin Blijdorp in Rotterdam kunt zien? Leuker kan ik het niet maken!

De mannetjeszalmen ontwikkelen een paaihaak op de onderkaak voordat het broedseizoen begint.

[Atlantische zalm - Wikipedia](#)

[Europese steur - Wikipedia](#)

[Biesbosch nieuwsbrief artikel over de geschiedenis van de zalm in de Biesbosch](#)

Steur met de 4 karakteristieke baarddraden in beeld

Steur in Dierentuin Blijdorp

De wolf gespot in onze regio!

Marian van de Haterd

Werkendam - Aan de Hilweg in de Biesbosch zou in de nacht van zaterdag op zondag een wolf zijn gezien. De melding is niet geverifieerd en is afkomstig van Wolvenmeldpunt. Volgens de melder werd met een warmtebeeldcamera waargenomen dat reeën onrustig reageerden. Kort daarna zou de wolf vlak langs de weg hebben gelopen.

De waarneming is geplaatst op WolfAlert, een platform waar meldingen van mogelijke wolven in Nederland worden verzameld en weergegeven. De melding wordt nog onderzocht.

Deze tekst is afkomstig van : [Het Kontakt – Altena](#).

Schijn bedriegt

Ik kan niet wachten totdat de lente mijn lijf gaat opwarmen en ik geen jas meer nodig heb om me comfortabel te voelen als ik buiten ben. Dat de opwarming van de aarde dat steeds iets vervroegt, is soms gevoelsmatig stiekem mooi meegenomen. Uiteraard weet ik dat het niet goed is voor heel veel zaken maar die innerlijke strijd verlies ik dus regelmatig.

Daar zit natuurlijk ook de crux, wanneer het andersom was geweest en de mensheid voor afkoeling van het klimaat had gezorgd zou ik daar veel meer moeite mee hebben. Niet voor niets zijn we na de ijstijd ook veel verder naar het noorden opgeschoven en hebben we toen de laatste andere menssoort, die de barre winters wel kon weerstaan, langzaam maar zeker naar de afgrond geduwd. Een klein beetje van hun DNA rest nog in ons systeem waardoor we nostalgisch kunnen genieten van schaatsen op de televisie en mooie sneeuwpoppen vanuit de verwarmde blokhutten in de tuin.

De wereld verandert en niet alleen het klimaat. De vrede op ons continent is niet meer! 75 jaar hebben we in relatieve rust, op enkele zeer ernstige incidenten na, kunnen bouwen aan wederzijds respect en vertrouwen binnen Europa. Welvaart en voedselvoorziening zorgden voor ongekende vrijheden van bestaan. De stelling: "Nooit meer honger" werd na de tweede wereldoorlog een gezegenspreuk die we inmiddels omgezet hebben naar "meer export en import". De gemiddelde West - Europeaan is gewoon langzaam maar zeker lekker lui geworden. De hardwerkende Nederlander wil wel gewoon veel geld op de bank en heel vaak op vakantie! Inmiddels klagen we over onze grote vrienden

die ons in de steek laten. Maar let op! Zij kunnen niet anders. Aan de overkant van de plas zijn ze nog veel meer verwend dan bij ons en zitten ze letterlijk helemaal klem omdat ze niet meer uit hun stoel kunnen komen. Daar geldt nu het recht van de slimste en denderen ze af op een alles vernietigende burgeroorlog omdat zelfverkozen keizers altijd weer afgezet worden. Wij moeten leren van wat daar fout gaat en op tijd kiezen voor kwaliteit in plaats van kwantiteit. Diep van binnen willen we het beste voor onze volgende generaties en die moeten gewoon gezond oud kunnen worden in harmonie met de natuur. Dat is een basisbehoefte!

Er is nog groen maar schijn bedriegt. Doordat we de samenhang in de natuur verstoren, denderen de biodiversiteit en leefbaarheid achteruit. Diverse levensvormen bestaan nog wel maar reproduceren nauwelijks meer. Als we dat niet omdraaien dan sterven biotopen en leefgemeenschappen binnenkort uit en wordt ons land een bijzonder saaie en ongezonde eenheidsworst van veel te veel vlees.

Het is tijd voor een nieuwe stip op de horizon! "Nooit meer gif" laten we daar nu eens mee beginnen. Je zal zien, als je stoere keuzes durft te maken dan kan er echt heel erg veel. Dan maar wat later in het jaar van het lentezonnetje genieten. Uiteindelijk weet ik nog dat het in ons mooie land anders geweest is en dat het de moeite absoluut loont om dat terug te krijgen en te behouden. Dat brengt zeker een verantwoordelijkheid met zich mee om niet mee te gaan in destructief geweld en vernietiging.

Wouter Kramer

Tenslotte..

